

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра теорії культури і філософії науки

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

КУЛЬТУРИ СХОДУ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань **03** – Гуманітарні науки _____

для спеціальності _____ **034 - Культурологія** _____

освітньо-професійні програми «Культурологія»

факультету _____ **Філософського** _____

Завідувач кафедри
теорії культури і філософії науки
_____ (Дмитрій ПЕТРЕНКО)

Харків-2024

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

_____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРИ СХОДУ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ **перший (бакалавр)** _____

галузь знань _____ 03 Гуманітарні науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 034 Культурологія _____
(шифр і назва)

освітньо-професійна програма _Культурологія _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ філософський _____

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“21” червня 2024 року, протокол № 11

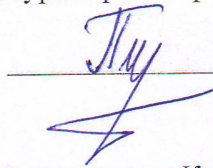
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: канд. філософ. наук, доцент кафедри теорії культури і філософії науки Білецький І.П.

Програму схвалено на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету

Протокол від “ 17 ” червня 2024 року № 11

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

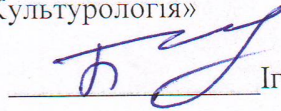
(підпис)

Дмитрій ПЕТРЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Культурологія»

Гарант освітньо-професійної програми «Культурологія»

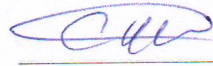

Ігор БІЛЕЦЬКИЙ

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету

Протокол від “ 21 ” червня 2024 року № 11

Голова методичної комісії філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Культури Сходу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Бакалавра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 03 – Гуманітарні науки

для спеціальності 034 - Культурологія

освітньо-професійні програми «Культурологія»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни оволодіння теоретичним і практичним матеріалом з історії відповідних культур Сходу, вміння орієнтуватися в загальній культурно-історичній динаміці всього різноманіття східних культур..

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є розвиток культурологічної ерудиції, дослідження культур Сходу. Курс може бути розділений на три частини, присвячені відповідно мусульманській, індійській та деяким іншим східним культурам. В рамках курсу передбачається ознайомлення студентів з усіма можливими складовими відповідних культур, зокрема з такими, як духовна культура й релігія, суспільно-політична культура, господарська, мистецтво, література, наука, освіта тощо. Читання курсу передбачає знайомство студентів (хоча б побіжне) з основними теоретичними й фактичними положеннями загального релігієзнавства, а також із східною філософією в загальних рисах. Курс також потребує ознайомлення студентів із низкою пам'яток східної релігійної, філософської та художньої літератури, таких як "Махабхарата", "Рамаяна", "Рігведа", "Коран" тощо; а також самостійної роботи з науковими текстами, присвяченими культурам Сходу.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна / за вибором	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	
Семестр	
2-(6)-й	
Лекції	
24 год.	
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	
Лабораторні заняття	
0 год.	
Самостійна робота	
72 год.	

Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- знання духовної культури й релігій Сходу, а також східних суспільно-політична культури, господарства, мистецтва, літератури, науки, освіти;
- спроможність до культурологічного дослідження, опису та класифікації артефактів;
- спроможність до систематизації та класифікації знань з теорії та історії культури, написання культурологічних текстів;
- здатність використовувати професійно-профільні знання й практичні навички для вирішення практичних завдань в галузі теорії та історії культури;
- випускник може продемонструвати знання з історії культур Сходу та основних першоджерел з сходовознавчої культурологічної проблематики;
- випускник може продемонструвати поглиблені знання з історії культур і цивілізацій Сходу (ісламська культура, індійська, китайська, японська культури).

2. Виклад змісту навчальної дисципліни

Розділ1.

Тема 1. Європа і Схід: проблема зустрічі й діалогу культур в історичній перспективі.

Культурно-історичні аспекти дихотомії Схід - Захід. Образ Сходу в античній культурі та його трансформації. Образ Сходу в культурі європейського середньовіччя: ісламський Схід, Індія, Китай - розширення горизонтів уявлення Сходу. Книга оповідей Марка Поло як джерело середньовічних уявлень про Схід. Індія - справжня й уявна в очах європейських першовідкривачів. Місія Анкетіля-Дюперрона і її значення для становлення європейських уявлень про Індію. Образ Індії та її сокровенної мудрості в культурі європейського просвітництва. Іезуїтські місії в Китаї та знайомство європейців з китайською культурою. Образ Китаю в культурі європейського просвітництва. Європейці очима китайців XVI-XIX століть.

Тема 2. Культура арабських і берберських кочових племен у V-XX століттях.

Умови і спосіб життя арабських кочових племен у V-VII ст. н.е. Релігійні вірування на Аравійському півострові в доісламську пору. Роль Кааби в духовному житті арабів у доісламські часи. Пророк Мухаммед і виникнення ісламу. Арабські завоювання і їх значення для подальшого розвитку культури. Проблема загальності та окремішності арабських культур в окремих країнах. Араби, маври, бербери - проблема культурної спорідненості. Культури кочових народів Північної Африки. Роль караванних шляхів і центрів у розвитку культур Північної Африки. Культура туарегів.

Тема 3. Іслам і шаріат як об'єднувчі фактори в житті традиційного мусульманського суспільства.

Іслам як культурний феномен, його народження та еволюція. "Коран" і становлення арабської літературної мови. Догматика і віровчення ісламу. Мусульманські етика і право, шаріат і його роль у суспільному і культурному житті мусульман. Ставлення ісламу до мистецтва. Ставлення ісламу до інших культур і віровчень. Заповідь священної війни проти невірних, її роль у розповсюдженні арабсько-мусульманської культури. Мусульманська релігійна література (Сунна, хадіси). Напрямки в ісламі: суннізм і шиїзм. Секти в ісламі. Суфізм - мусульманський містицизм. Рух таріката і махдизм.

Тема 4. Арабська культура в VII-XV ст.

Арабські завоювання й утворення мусульманських держав на території Середземномор'я. Арабська мова як фактор спільної арабо-мусульманської культури. Розквіт арабської поезії у VII-XI ст. Арабська прозаїчна (художня, історична) література доби розквіту. Казки "Тисячі й одної ночі" як енциклопедія життя й уявлень того часу. Архітектура й художнє мистецтво. Наука й освіта. Система шкіл-медресе та її роль в становленні арабської науки. Медицина, природознавство, гуманітарні

науки. Уявлення про навколишній світ. Арабські мандрівники й розповсюдження ісламу в Південно-Східній Азії. Роль торгівельних відносин у розвитку арабської культури. Арабська філософія та її роль у розвитку світової філософії. Перекладачі й коментатори. Містицизм і раціоналізм. Теорія подвійної істини Ібн-Рушда.

Сучасна арабська література: пошук нових шляхів розвитку. Побутова культура: проблема співвідношення нових і старих світоглядних засад. Проблема культурних витоків мусульманського фундаменталізму. Особливості суспільного й культурного життя в країнах сучасного мусульманського Сходу. Арабські країни: співвідношення культурної й політичної єдності та окремішності. Культури Сирії та Єгипту: проблема поєднання мусульманського і домусульманського культурного спадку. Давня і сучасна культура Індонезії та Малайзії.

Тема 5. Культура Ірану.

Іран, Афганістан, Таджикистан: територія та населення. Іранські мови. Давньоперська, середньоперська та новоперська (фарсі, дарі, таджикська) мови. Основні етапи історичного розвитку Ірану, Афганістану, Таджикистану, Пакистану.

Література мовою фарсі (дарі) – проза і поезія. «Шах-наме» та «Хамза» - епічна поезія. Лірична поезія. Суфійська поезія та суфійський рух.

Культура Ірану Нового часу: ісламська революція та її вплив. Культура Афганістану. Культура Пакистану.

Тема 6. Культура Османської імперії.

Держава тюрків-сельджуків та утворення Османської імперії. Військово-адміністративний устрій Османської імперії. Співвідношення світської і духовної влади в Османській імперії. Розвиток і трансформація релігійних уявлень і відносин. Культура султанського двору. Роль яничарського корпусу в суспільному розвитку імперії. Література, архітектура, наука й освіта в Османській імперії. Реформи Ататюрка, їх значення для подальшого культурного розвитку Туреччини. Роль Османської імперії в розвитку європейської, південнослов'янських та української культур.

Тема 7. Культура кочовиків Євразії.

Кліматичні та геополітичні особливості євразійського степового регіону. Загальні риси євразійських кочовиків. Вчення про три стадії кочівництва. Третя стадія та перехід до осідлості. Культура хунну. Хунну і гунни, проблема ідентифікації середньовічних гуннів. Монгольська культура. Проблема походження. Побут, повір'я й магичні обряди монголів. Культура Золотої Орди. Роль буддизму в розвитку монгольської культури. Сучасна монгольська культура. Культура кочовиків Середньої Азії і Причорномор'я. Скіфська цивілізація. Скіфська модель світу. Культура кипчаків. Культура казахів, киргизів, каракалпаків, туркменів тощо.

Розділ 2.

Тема 8. Культура доарійської Індії.

Географічні та кліматичні умови виникнення індійської цивілізації. Індійська цивілізація - єдність у багатоманітності. Доісторична культура Індії. Основні групи народів, що населяють Індію. Внесок різних народів у загальноіндійську культуру. Цивілізації Мохенджо-Даро і Харалпи. Археологічні рештки міст. Життя населення (їжа, одяг, прикраси, предмети домашнього вжитку, розваги, зброя, мистецтво, ремесла, домашні тварини, писемність). Причини занепаду.

Тема 9. Культура Індії після арійського завоювання.

Арії: первісна історія та завоювання Індії. Ведична література як джерело відомостей про давніх аріїв. Суспільство ранньоведичного періоду (племена, система влади, народні зібрання, сім'я, соціальне життя). Побут і господарське життя (торгівля, ремесла, засоби сполучення). Мистецтво і наука ранньоведичного періоду. Ведична релігія. Основні боги, їх походження і трансформація.

Міфологія "Рігведи". Культура пізньоведичного періоду. Зміни в суспільному житті, поява і розвиток кастової системи. Розвиток релігійних уявлень у пізньоведичний період. Обряди і жертвоприношення. Доктрина верховного брахмана, пуранджанми (реінкарнації), карми та мокші (звільнення). Література сутр. Громадське й політичне життя Давньої Індії. Господарство, побут і військова справа пізньоведичного періоду. Наука й освіта.

Тема 10. Індуїзм та реформаційні рухи Індії.

Подальший розвиток ведичної релігії. Брахманізм. Веди, араньяки, упанішади та їх роль у формуванні духовної культури давньої Індії. Індуїстське вчення про чотири стадії розвитку людини. Обряди, жертвоприношення, мантри, аскетизм. Незадоволення засиллям брахманів та антибрахманський рух. Джайнізм, проблема його походження. Вчення Вардхамана Махавіри. Джайнські собори і розквіт джайнізму. Внесок джайнізму в індійську культуру. Життя Гаутами Будди і виникнення буддизму. Вчення Будди. Буддійські собори й священні книги буддизму. Буддійська релігійна організація (сангха). Використання народних мов і вплив на розвиток літератури розмовними мовами. Внесок буддизму в індійську культуру. Буддійське мистецтво. Занепад буддизму. Вплив буддизму і джайнізму на індуїзм. Відновлення позицій індуїзму в VII-XII ст. н.е. Основні напрямки індуїзму (шіваїзм, вішнуїзм) та їх особливості. Спільна основа різних індуїстських культів. Уявлення про Всесвіт і душу. Індуїстська трійця (тримурті). Ортодоксальні й неортодоксальні напрямки традиційної індійської філософії. Філософія Веданти та її вплив на традиційну індійську культуру. Індійська йога та її методи. Інші (крім буддизму і джайнізму) неортодоксальні напрямки і секти.

Тема 11. Література і мистецтво Індії класичного періоду.

Релігійна й нерелігійна література в культурі Індії. Санскрит - священна мова давньої і сучасної Індії. Епос Давньої Індії. "Махабхарата" - художньо-історична енциклопедія життя Давньої Індії. Сюжет "Махабхарати" й основні моменти його розвитку. "Бхагавадгіта" й інші вставні поеми в складі "Махабхарати". Сюжет "Рамаяни". Значення епічних поем для розвитку індійської літератури і культури. Санскритська класика (Калідаса, Бхартріхарі тощо) і література на пракрітах ("Панчатантра", "Саттасая", "Еттутохей"). Ідея світоглядного плюралізму в художній і філософській літературі Індії ("Рамаяна" Тулсі даса). Мистецтво Давньої і Середньовічної Індії. Індійська скульптура. Гандхарська школа в скульптурі. Індійська архітектура (храми, башти-шікхари, ступи, печерні храми тощо). Живопис. Музика. Західні (персидські, еллінські тощо) впливи на індійське мистецтво. Література і мистецтво тамілів.

Тема 12. Культура Індії в часи пізнього Середньовіччя та Нового часу.

Культура Індії в раджпутський період. Занепад політичного життя й мусульманські вторгнення в Індію. Мусульманські держави Індії (Делійський султанат та Імперія Великих Моголів) та їх культура. Синтез мусульманської й індійської культур. Література мусульманського періоду. Спроби філософсько-релігійного синтезу індуїзму й ісламу. Культ бхакті. Вчення Кабіра. Виникнення й еволюція сикхізму. Наука й освіта в мусульманській Індії. Архітектура й мистецтво. Поява європейців в Індії. Британська імперія в Індії. Економічний розвиток. Реорганізація громадського й політичного життя. Поновлення зв'язків із зовнішнім світом. Освіта й література. Християнські місіонери й спроби діалогу між християнством й індуїзмом. Релігійні рухи "Брахмо Самадж", "Ар'я Самадж", "Місія Рамакрішні" тощо, їх роль у відновленні індійської самосвідомості та діалозі культур Сходу і Заходу. Індійське Відродження в XIX ст. Відкриття культури Стародавньої Індії. Неоведантизм. Розвиток літератури місцевими індійськими мовами. Розвиток науки. Індустріалізація. Соціальні й політичні зрушення. Реформи в сільському господарстві. Освітні реформи. Здобуття незалежності. Відродження й розвиток санскриту. Подальший розвиток місцевих мов. Культура незалежної Індії. Література, живопис, музика, архітектура тощо.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	інд	с/р
1	2	3	4	5	6
Розділ 1 Мусульманська культура					
Тема 1. Європа і Схід: проблема зустрічі й діалогу культур в історичній перспективі.		2	2		4
Тема 2. Культура арабських і берберських кочових племен у V-XX століттях.		2	2		4
Тема 3. Іслам і шариат як об'єднавчі фактори в житті традиційного мусульманського суспільства.		4	2		4
Тема 4. Арабська культура в VII-XV ст.		4	2		4
Тема 5. Культура Ірану.		2	2		4
Тема 6. Культура Османської імперії.		2	2		4
Тема 7. Культура кочовиків Євразії.		2	2		4
Розділ 2 Індійська культура					
Тема 8. Культура доарійської Індії.		2	2		6
Тема 9. Культура Індії після арійського завоювання.		2	2		6
Тема 10. Індуїзм та реформаційні рухи Індії.		2	2		16
Тема 11. Література і мистецтво Індії класичного періоду.		2	2		6
Тема 12. Культура Індії в часи пізнього Середньовіччя та Нового часу.		2	2		16
Контроль 2	4				
Усього годин		24	24		72

4. Теми лекцій

Назви тем	
Розділ 1 Мусульманська культура	
Тема 1. Європа і Схід: проблема зустрічі й діалогу культур в історичній перспективі.	2
Тема 2. Культура арабських і берберських кочових племен у V-XX століттях.	2
Тема 3. Іслам і шариат як об'єднавчі фактори в житті традиційного мусульманського суспільства.	4
Тема 4. Арабська культура в VII-XV ст.	4
Тема 5. Культура Ірану.	2
Тема 6. Культура Османської імперії.	2
Тема 7. Культура кочовиків Євразії.	2
Розділ 2 Індійська культура	

Тема 8. Культура доарійської Індії.	2
Тема 9. Культура Індії після арійського завоювання.	2
Тема 10. Індуїзм та реформаційні рухи Індії.	2
Тема 11. Література і мистецтво Індії класичного періоду.	2
Тема 12. Культура Індії в часи пізнього Середньовіччя та Нового часу.	2
Усього годин	24

5. Теми семінарських занять

Назви тем	
Розділ 1 Мусульманська культура	
Тема 1. Європа і Схід: проблема зустрічі й діалогу культур в історичній перспективі.	2
Тема 2. Культура арабських і берберських кочових племен у V-XX століттях.	2
Тема 3. Іслам і шариат як об'єднавчі фактори в житті традиційного мусульманського суспільства.	4
Тема 4. Арабська культура в VII-XV ст.	4
Тема 5. Культура Ірану.	2
Тема 6. Культура Османської імперії.	2
Тема 7. Культура кочовиків Євразії.	2
Розділ 2 Індійська культура	
Тема 8. Культура доарійської Індії.	2
Тема 9. Культура Індії після арійського завоювання.	2
Тема 10. Індуїзм та реформаційні рухи Індії.	2
Тема 11. Література і мистецтво Індії класичного періоду.	2
Тема 12. Культура Індії в часи пізнього Середньовіччя та Нового часу.	2
Усього годин	24

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачається.

7. Методи контролю

Поточний контроль

- Оцінка знань студентів за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем.
- Оцінка за виконання практичних завдань

Підсумковий контроль (іспит)

Перевірка розуміння студентами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота												Усього за практику	Підсумковий залік	Усього
T.1	T.2.	T.3	T.4	T5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	Дворівнева шкала оцінювання
100-90	Зараховано
89-70	Зараховано
69-50	Зараховано
49-0	Незадовільно

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ.

Поточний контроль

- Оцінка знань студентів за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем.
- Оцінка за виконання практичних завдань
- Експрес-тестування за ключовими аспектами тем курсу.

Підсумковий контроль (екзамен)

Перевірка розуміння студентами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

1. Участь у семінарських заняттях (максимум 60 балів за 12 виступів):

Виступ з доповіддю

5 балів:

- виступ студента побудовано послідовно, системно, логічно;
- питання висвітлено всебічно та з урахуванням різних точок зору;
- під час виступів студент виявив глибоке знання змісту питання, вільно оперування філософськими термінами;
- відповіді повністю репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;

4 бали:

- виступ студента побудовано в цілому послідовно та логічно;
- питання висвітлено всебічно та у співставленні з основними точками зору;
- під час виступів студент виявив в цілому знання змісту питання, вільне оперування філософськими термінами;
- відповіді достатньо репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;

3 бали:

- виступ студента побудовано в цілому послідовно;
- питання достатньо висвітлено та у співставленні з окремими точками зору;
- під час виступів студент виявив певне знання змісту питання, оперування філософськими термінами;
- відповіді на додаткові питання не є повними, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не завжди точні, мають похибки;

2 бали:

- виступ студента побудовано не завжди послідовно;
- питання достатньо висвітлено, проте відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив фрагментарне знання змісту питання, оперування філософськими термінами викликало труднощі;
- відповіді на додаткові питання потребують уточнення, конкретизації, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;

1 бал:

- виступ студента побудовано здебільшого стихійно;
- питання недостатньо висвітлено, відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив роздуми про зміст питання, оперування філософськими термінами викликало значні труднощі;
- відповіді розпливчаті та виходять за межі додаткових питання, посилення на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;

0 балів: студент не підготував та не виступив з допов

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (заліку).

Підсумкова робота (залік) складається з 2 питань, які мають на меті перевірити рівень знань студентів з дисципліни «Культури Сходу»
Відповіді студента на кожне питання максимально оцінюється як 40 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

40 - 32 балів:

- студент продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський аналіз означеної проблеми;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з історії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- відповідь повністю репрезентує певну проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз;
- відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

30- 24 балів:

- студент продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними філософськими категоріями, аргументовано виклав означену проблему;
- в цілому висвітлено знання з історії культури, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури, проте допущені

- незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- відповідь репрезентує певну проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;
- відповідь написана грамотно з використанням фахової лексики.

22- 16 балів:

- студент продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми;
- висвітлені знання з історії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;
- відповідь побудована навколо певної філософської проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- відповідь, в цілому, написана грамотно.

14- 10 балів:

- студент продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних філософських категорій;
- відповідь містить певні уявлення з історії культури, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у

логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;

- відповідь написана з помилками.

8- 2 балів:

- студент продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання;
- відповідь містить певні уявлення з історії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки;
- відповідь написана з багатьма помилками.

0 балів: відповідь відсутня

8. Література

(основна)

1. Еліаде Мірча. Мефістотель і андрогін //Еліаде Мірча. – Київ: «Основи», 2001. – 592 с.
2. Еліаде Мірча. Трактат з історії релігій // Еліаде Мірча, Київ: Дух і Літера, 2016. – 520 с.
3. Іналджик Галіль. Османська імперія. Класична доба 1300 – 1600 // Іналджик Галіль; переклав з англійської Олександр Галенко. – Київ: Критика, 1998. – 288 с.
4. Лозко Галина. Боги і народи. Етносоціальний вимір. Курс релігієзнавства // Лозко Галина, Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 624 с.
5. Назаренко Роман. Несподіваний іслам //Роман Назаренко, . – Харків: Vivatб 2021. – 208 с.
6. Протеро Стівен. Вісім релігій, що панують у світі // Переклад з англійської Вячеслава Пунька. – Київ: Форс Україна, 2021. – 464 с.
7. Banerjee Rita (Ed). Cultural Histories of India // Routledge, 2020. – 185 p.
8. Hiro, Dilip. Inside central asia: a political and cultural history of uzbekistan, turkmenistan, kazakhstan, kyrgyzstan, tajikistan, turkey, and iran // Overlook Press, 2014. – URL: <https://ua1lib.org/book/5708586/594820>
9. Anthony Gorman and Sarah Irving. Cultural Entanglement in the Pre-Independence Arab World: Arts, Thought and Literature // I.B. Tauris, 2020. – 266/281 p.
10. Ali Pirzadeh (auth.) Iran Revisited: Exploring the Historical Roots of Culture, Economics, and Society // Springer International Publishing, 2016. – 349 p.
11. Hourani Albert. A History of the Arab Peoples // The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 2002. – 565 p.
12. Ochsenswald William, Nettleton Fisher Sydney. The Middle East/ A History // Published by McGraw-Hill, New York, 2004. – 780 p.
13. Radhakrishnan S. Indian Philosophy (different editions) // URL: <https://archive.org/details/IndianPhilosophyVol.1> , URL: <https://archive.org/details/IndianPhilosophyVol.2ByRadhakrishnan>
14. Sinha Amita . Cultural Landscapes of India: Imagined, Enacted, and Reclaimed // University of Pittsburgh Press, 2021. - 216 / 272 p.

(додаткова)

1. Ганіюглу Шюкрю М. Ататюрк: біографія мислителя // Ганіюглу Шюкрю М.; переклав з англійської Олександр Галенко. – Львів: Видавництво Анетти Антоненко; Київ: Ніка-Центр, 2018. – 240 с.
2. Гурецький Войцех. Тост за предків // Пер. з польск. Галина Крук. – Львів: Човен, 2018. – 440 с.
3. Кальвас Пьотр Ібрагім. Єгипет: Харам, Халяль // Пер. з польск. Лесь Белей. – Львів: Човен, 2018. – 240 с.
4. Каплан Роберт Д. На Схід до Тартарії // Каплан Роберт Д.; перекладач : Андрій Бондар. – Київ: Темпора, 2017. – 444 с.
5. Коран. Переклад смислів українською мовою / Переклад з арабської Михайла Якубовича. – Київ: ДУМУ «Умма», 2017. – 608 С.
6. Рубель В.А. Історія Середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія. / Рубель В.А. – Київ: «Либідь», 2011. – 792 с.
7. Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі // Стрелкова А.Ю. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – 403 с.
8. Шабловський Вітольд. Убивця з міста абрикосів. Репортажі з Туреччини // Шабловський В., переклад з польскої Дзвінки Матіяш. – Київ: Темпора, 2012. – 272 с.
9. Шераб Чодзин Кон. Життя Будди. Шлях до свободи ума // Шераб Чодзин Кон; переклад з англійської Володимира Петрова. – Київ: Факт, 2007. – 178 с.
10. Шутко Олександра. Жіночий султанат: влада та кохання // Шутко олександра. – Тернопіль: Богдан, 2019. – 592 с.
11. Kumkum Chatterjee. The Cultures of History in Early Modern India // Published to Oxford Scholarship Online: October 2012, DOI: 10.1093/acprof:oso/9780195698800.001.0001. – 2020, URL: <https://ua1lib.org/book/5460152/4f49bb>
12. Jörg Matthias Determann. Islam, Science Fiction and Extraterrestrial Life: The Culture of Astrobiology in the Muslim World // I.B. Tauris, 2020. - 256 / 284 p.
13. Chan-Malik, Sylvia. Being Muslim: a cultural history of women of color in American Islam // New York University Press, 2019.
14. Stéphane Pradines. Earthen Architecture in Muslim Cultures: Historical and Anthropological Perspectives // BRILL, 2018. – 294 p.
15. Ariss, Tarek El. Leaks, hacks, and scandals: Arab culture in the digital age // Princeton university press, 2019. – 239 p.
16. Gönül Bozoglu. Museums, emotion, and memory culture : the politics of the past in Turkey // Routledge, 2019. – 231 p.

Першоджерела

1. Аладдін і чарівна лампа (пер. Л. Кузнецова) Нар. Казка // Сайт: Хата – читиво // культура Арабська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Arabska_kultura/
2. Арабські казки (пер. Олександр Олесь) Нар. Казка 1911 // Сайт: Хата – читиво // культура Арабська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Arabska_kultura/
3. Арабські прислів'я та приказки (пер. Тетяна Лебединська, Юрій Кругляк) // Сайт: Хата – читиво // культура Арабська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Arabska_kultura/
4. Араньяки (фрагменти) // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
5. Бгавад-гіта [Божественна пісня] (пер. Микола Ільницький) // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
6. Голоси стародавньої Індії. Антологія давньоіндійської літератури // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
7. Закони Ману // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
8. Індійські народні казки // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
9. Катхаупанішада // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
10. Коран (вид. 2015) (пер. Михайло Якубович) Рел. Праця 2015 // Сайт: Хата – читиво // культура Арабська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Arabska_kultura/
11. Краса у розумі. Арабські казки у записах Агатангела Кримського (пер. Михайло Веркалець) // Сайт: Хата – читиво // культура Арабська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Arabska_kultura/
12. Магабгарата. Книга 01: Адіпарва Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
13. Магабгарата. Книга 02: Сабхапарва або Книга про збори Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
14. Магабгарата. Книга 03: Араньякапарва - Лісова Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
15. Магабгарата. Книга 04: Віратапарва або Книга про Вірату Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
16. Магабгарата. Книга 05: Удьягопарва або Книга про зусилля Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
17. Магабгарата. Книга 06: Бгішмапарва або Книга про Бгішму Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
18. Магабгарата. Книга 07: Дронапарва або Книга про Дрону Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/

19. Магабгарата. Книга 08: Карнапарва або Книга про Карну Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
20. Магабгарата. Книга 09: Шальяпарва або Книга про Шалью Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
21. Магабгарата. Книга 10: Сауптікапарва або Книга про вигублення сплячих Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
22. Магабгарата. Книга 11: Стріпарва або Книга про дружин Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
23. Магабгарата. Книга 12: Шантіпарва або Книга про мир Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
24. Магабгарата. Книга 13: Анушасанапарва або книга про повчання Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
25. Магабгарата. Книга 14: Ашвамедхапарва або Книга про жертвопринесення коня Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
26. Магабгарата. Книга 15: Ашрамавасікапарва або Книга про життя в ашрамі Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
27. Магабгарата. Книга 16: Маусалапарва або Книга про побоїще палицями Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
28. Магабгарата. Книга 17: Магапрастханікапарва або Книга про великий відхід Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
29. Магабгарата. Книга 18: Сваргароханапарва або Книга про сходження на небеса Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
30. Магабгарата. Книга 19: Харівамшам Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
31. Магабгарата. Книга перша: Адіпарва Рел. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
32. Махапарінірванасутта (пер. Павло Ріттер) Рел. Праця // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
33. Мілінда-паньхо (пер. Павло Ріттер) Рел. Праця // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
34. Міфи Давньої Індії (збірка) (пер. Степан Наливайко) Нар. Легенда/Міт // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/1992
35. Рамаіана // Давньоіндійський епос у переказі Премчанда // Сайт: Хата – читиво – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Indiisky_i_narod/Ramaiana/
36. Рігведа. Космогонія Рел. Поезія // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/

37. Рігведа (окремі гімни) Рел. Праця // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
38. Рігведа. Атхарваведа (окремі гімни) (пер. Павло Ріттер) Рел. Поема // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
39. Сааді Шіразі. Бустан: поема // Абу Мохаммед Мушріф-ад-дін Мусліх ібн Абдаллах ібн Мушріф Сааді Шіразі. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. – 368 с.
40. Сааді Шіразі. Гулістан (Трояндовий сад): поема // Абу Мохаммед Мушріф-ад-дін Мусліх ібн Абдаллах ібн Мушріф Сааді Шіразі. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. – 528 с.
41. Сутганіпата (пер. Павло Ріттер) Рел. Поема // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
42. Тисяча і одна ніч (пер. Валерій Рибалкін, Йосип Брояк) Нар. Казка // Сайт: Хата – читиво // культура Арабська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Arabska_kultura/
43. Тіпітака (фрагменти) Рел. Праця // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
44. Упанішади (фрагменти) Рел. Праця // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/
45. Фірдоусі. Шах-наме// переклав Микола Ільницький. – Тернопіль: Богдан, т. 1, 2017; т.2, 2019; т. 3, 2020.
46. Шатапатха-Брахмана (фрагменти) Рел. Праця // Сайт: Хата – читиво // культура Давньоіндійська – URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/

9. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео - лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, електронна адреса: [https:// www.nbuv.gov.ua](https://www.nbuv.gov.ua)
2. Електронна бібліотека «Читиво», електронна адреса: <https://chtyvo.org.ua/updates/>
3. Сайт: The Gutenberg Project, електронна адреса: <https://www.gutenberg.org/ebooks>
4. Zlibrary, URL: <https://ua1lib.org>